

KOMISSION YKSIKÖIDEN VALMISTELUASIAKIRJA

Oheisasiakirja asiakirjaan

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle

Oikeusvaltiota koskeva vuosikertomus 2026

Oikeusvaltiotilanne Euroopan unionissa

{COM(2026) 900 final}	- {SWD(2026) 901 final}	- {SWD(2026) 902 final}	-
{SWD(2026) 903 final}	- {SWD(2026) 904 final}	- {SWD(2026) 905 final}	-
{SWD(2026) 906 final}	- {SWD(2026) 907 final}	- {SWD(2026) 908 final}	-
{SWD(2026) 909 final}	- {SWD(2026) 910 final}	- {SWD(2026) 911 final}	-
{SWD(2026) 912 final}	- {SWD(2026) 913 final}	- {SWD(2026) 914 final}	-
{SWD(2026) 915 final}	- {SWD(2026) 916 final}	- {SWD(2026) 917 final}	-
{SWD(2026) 918 final}	- {SWD(2026) 919 final}	- {SWD(2026) 920 final}	-
{SWD(2026) 921 final}	- {SWD(2026) 922 final}	- {SWD(2026) 923 final}	-
{SWD(2026) 924 final}	- {SWD(2026) 925 final}	- {SWD(2026) 927 final}	-
{SWD(2026) 928 final}	- {SWD(2026) 929 final}	- {SWD(2026) 930 final}	-
	{SWD(2026) 931 final}		

TIIVISTELMÄ

Oikeuslaitosta pidetään Suomessa edelleen hyvin riippumattomana sekä kansalaisten että yritysten keskuudessa. Työryhmä, jonka tavoitteena on vahvistaa oikeuslaitosta, on jatkanut työtään. Oikeuslaitoksen riippumattomuuden turvaamiseksi on valmisteilla perustuslain muutoksia. Lautamiesten nimittämistä koskevan asian suhteen on toteutettu joitakin toimia. Alemman oikeusasteen tuomioistuinten tuomareiden palkkausjärjestelmää tarkistetaan parhaillaan. Oikeuslaitoksen digitalisointiprosessi jatkuu, mutta siihen liittyy edelleen puutteita. Oikeusapujärjestelmän uudistuksia harkitaan parhaillaan. Menettelyjen kesto pidentyi huolimatta yksinkertaistamistoimista ja oikeuslaitoksen väliaikaisesta lisärahoituksesta, joka tulee päätymään.

Vuosien 2025–2027 korruptionvastaisen strategian ja toimenpideohjelman täytäntöönpano on käynnissä. Toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteistyötä on vahvistettu ja siinä on keskitytty ennaltaehkäisyyn. Vaikutusvallan kauppaamisen kriminalisoimiseksi ja ulkomaista lahjontaa koskevien säännösten tarkistamiseksi on ryhdytty valmistelemaan säädösehdotuksia. Hallituksen jäsenten palvelussuhteen päättymisen jälkeen sovellettavat säännöt hyväksyttiin. Lisäksi korruption ehkäisemistä ja lahjomattomuuden edistämistä koskevat keskeiset suuntaviivat ministereille on tarkoitus koota käytäntösäännöiksi vuoden 2026 aikana. Lobbaustoimintaa koskevat taloudelliset tiedot ilmoitetaan Suomen avoimuusrekisteriin ensimmäisen kerran heinä-elokuussa 2026. Vaali- ja puoluerahoituslainsäädäntöä on muutettu ja ilmoittajansuojelua julkishallinnossa koskevaa koulutusta on jatkettu. Työtä jatketaan lainsäädännöllisten ja poliittisten toimenpiteiden kehittämiseksi, jotta voidaan puuttua korruptioriskeihin julkisissa hankinnoissa ja vahvistaa korruptioriskien arviointia muilla haavoittuvilla aloilla.

Kansalliselle sääntelyviranomaiselle (Traficom) on annettu uusia tehtäviä mediamarkkinoiden valvontaa koskevan uuden lain voimaantulon myötä, mikä on johtanut konkreettisiin rakenteellisiin muutoksiin. Julkisen sanan neuvoston rahoitusta on vähennetty osana hallituksen toteuttamia säästötoimia samalla, kun neuvosto saa yhä enemmän kanteluja. Yleisradiolakiin tehdyt muutokset, joilla pyritään vahvistamaan julkisen palvelun median riippumattomuutta, ovat tulleet voimaan. Yleisradion rahoitusta kuitenkin vähennetään vuosina 2024–2027, mikä on johtanut säästöohjelman toteuttamiseen. Hallitus tilasi kaksi tutkimusta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin tehtyjen muutosten tarkistuksen jälkeen, minkä lisäksi perustetaan uusi työryhmä valmistelemaan uutta ehdotusta seuraavalle hallituskaudelle. Toimittajien suojelun kehys on pysynyt kaiken kaikkiaan vakaana Suomessa.

Lainsäädäntöprosessi on yleisesti ottaen osallistava, mutta kehityskohteita on edelleen. Kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia pidetään edelleen avoimina, mutta jotkin sidosryhmät korostavat yhä rahoitukseen liittyviä haasteita.

SUOSITUKSET

Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksen suositusten perusteella ja ottaen huomioon muun viiteajanjaksolla tapahtuneen kehityksen komissio toteaa seuraavaa:

- Lautamiesten nimittämistä koskevan suosituksen suhteen on edistytty vain vähän. Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmä jatkaa asian käsittelemistä ja sen on tarkoitus julkaista työnsä pohjalta muistio vuoden 2026 loppuun mennessä. Sen vuoksi Suomelle suositellaan, että se *edistää lautamiesjärjestelmän uudistusta ottaen huomioon oikeuslaitoksen riippumattomuutta koskevat eurooppalaiset vaatimukset*.
- Koska oikeudenkäyntimenettelyjen digitalisointi on vielä kesken, Suomelle suositellaan, että se *toteuttaa lisätoimia oikeuslaitoksen digitalisoinnin edistämiseksi, muun muassa parantamalla sellaisten digitaalisten työkalujen saatavuutta, jotka mahdollistavat menettelyjen käynnistämisen ja seuraamisen verkossa*.
- Ministereihin ja ylimpiin virkamiehiin sovellettavan lahjomattomuus- ja vastuuvellvollisuuskehyksen lujittamisessa on edistytty jonkin verran. Hallituksen jäsenten palvelussuhteen päättymisen jälkeen sovellettavat säännöt hyväksyttiin, ja korruptionvastaisessa strategiassa ja toimenpideohjelmassa esitetään, että ministereille suunnatut korruption torjunnan ja integriteetin edistämisen kannalta keskeiset ohjeet koostetaan erilliseksi asiakirjaksi vuonna 2026. Koska käytännesääntöjä ei ole vielä hyväksytty, Suomelle suositellaan, että se *lujittaa ministereihin ja ylimpiin virkamiehiin sovellettavaa lahjomattomuus- ja vastuuvellvollisuuskehystä hyväksymällä heitä koskevat käytännesäännöt*.
- Julkisuuslain uudistamisen suhteen on edistytty vain vähän. Kaksi tutkimusta on tilattu ja säädösehdotusta valmistelevaan on tarkoitus perustaa työryhmä. Koska uudistuksen tarkastelu on kesken, Suomelle suositellaan, että se *edistää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain uudistamista, jotta voidaan varmistaa asiakirjojen tosiasiallinen saatavuus ottaen huomioon virallisten asiakirjojen julkisuutta koskevat eurooppalaiset vaatimukset*.

Muiden vuoden 2025 suositusten osalta komissio toteaa seuraavaa:

- Ulkomaisen lahjontarikoksen määritelmän tarkistamista koskevan suosituksen suhteen on edistytty vain vähän. Työryhmä on perustettu luonnostelemaan asiaankuuluvat säädösehdotukset, joilla EU:n korruptiontorjuntadirektiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä. Tämän osa-alueen edistymisen seuranta jatketaan oikeusvaltioraportissa.

I. OIKEUSLAITOS¹

Riippumattomuus

Oikeuslaitosta pidetään Suomessa edelleen hyvin riippumattomana sekä kansalaisten että yritysten keskuudessa. Kaiken kaikkiaan 85 prosenttia kansalaisista ja yrityksistä piti vuonna 2026 tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuutta ”melko hyvänä tai erittäin hyvänä”.² Kansalaisten käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on heikentynyt vuodesta 2025 (89 %) ja heikentynyt hieman vuodesta 2022 (88 %). Yritysten käsitys oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on heikentynyt vuodesta 2025 (90 %) ja heikentynyt hieman vuodesta 2022 (87 %).

Työryhmä, jonka tavoitteena on vahvistaa oikeuslaitosta, on jatkanut työtään. Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmä ja sen alaryhmä Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailliset takeet -työryhmä jatkoivat toimintaansa.³ Toimintaan kuuluivat muun muassa sen arvioiminen, voidaanko nykyisellä perustuslailla ja lainsäädäntökehyksellä riittävällä tavalla turvata oikeuslaitoksen riippumattomuus, ja mahdollisten tarpeelliseksi katsottujen lainsäädäntömuutosten ehdottaminen.⁴ Työryhmä on tehnyt merkittävää työtä 27 eri projektiryhmässä, joista kukin valmistelee työnsä pohjalta muistion, johon sisältyy ehdotuksia lainsäädännön muuttamiseksi. Nämä muistiot on tarkoitus julkaista vuoden 2026 loppuun mennessä, ja niistä järjestetään julkinen kuuleminen.⁵ Sidosryhmät suhtautuvat myönteisesti työryhmän toimiin, mutta ne korostavat, että tarvitaan jatkuvaa poliittista sitoutumista, jotta työryhmän ehdotukset voidaan sisällyttää seuraavan hallituksen ohjelmaan.⁶

Oikeuslaitoksen riippumattomuuden turvaamiseksi valmistellaan perustuslain muutoksia. Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailliset takeet -työryhmä laati lokakuussa 2025 luonnoksen muistioksi, jossa ehdotetaan perustuslain muutoksia oikeuslaitoksen riippumattomuuden vahvistamiseksi. Muistioluonnoksessa keskitytään tuomioistuinhallintoon, ylimpien tuomioistuinten tuomareiden lukumäärään, tuomareiden virassapysymisoikeuteen, tuomareiden nimittämismenettelyyn ja Syyttäjälaitoksen riippumattomuuden turvaamiseen. Maaliskuussa 2026 Venetsian komissio antoi muistioluonnoksesta⁷ lausunnon, jossa se suhtautui yleisesti ottaen myönteisesti ehdotettuihin muutosluonnoksiin, jotka osaltaan vahvistavat oikeuslaitoksen riippumattomuuden virallista perustaa perustuslaillisella tasolla.⁸ Lausunnon jälkeen työryhmän on määrä jatkaa muistion valmistelua. Muistioon sisältyy perustuslakimuutoksia koskevia ehdotuksia ja siinä on tarkoitus ottaa huomioon myös muita aiheita, jotka eivät vielä sisälly muistioluonnokseen, kuten oikeus riippumattomaan oikeudelliseen neuvontaan.⁹ Vaikka sidosryhmät suhtautuvat

¹ Yleiskatsaus institutionaaliseen kehykseen sen kaikkien neljän pilarin osalta on luettavissa [täällä](#).

² EU:n oikeusalan tulostaulu 2026, kaaviot 48 ja 50, ja EU:n oikeusalan tulostaulu 2024, kaaviot 51 ja 53. Käsitykset oikeuslaitoksen riippumattomuudesta on jaoteltu seuraavasti: erittäin huono (alle 30 % vastaajista pitää oikeuslaitoksen riippumattomuutta melko hyvänä tai erittäin hyvänä), huono (30–39 %), keskitasoa (40–59 %), hyvä (60–75 %), erittäin hyvä (yli 75 %).

³ Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus, Suomi, s. 4. Oikeusministeriö perusti työryhmän helmikuussa 2023.

⁴ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 27.

⁵ Maavierailu Suomeen, oikeusministeriö.

⁶ Maavierailu Suomeen, korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, Suomen Tuomariliitto, Suomen Asianajajat, Ihmisoikeuskeskus ja Amnesty International Suomen osasto.

⁷ Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailliset takeet -työryhmä (2025).

⁸ Venetsian komissio (2026).

⁹ Maavierailu Suomeen, korkein oikeus ja Suomen Asianajajat.

yleisesti ottaen myönteisesti perustuslain muutosten valmistelutyöhön¹⁰, jotkut pahoittelivat sitä, että esimerkiksi perustuslainmukaisuuden jälkikäteisvalvonnan saatavuutta ei ole otettu huomioon, ja ne totesivat, että tällä hetkellä tuomioistuimet voivat jättää perustuslain vastaiset lait huomiotta vain ”ilmeisissä” ristiriitatapauksissa, mikä vähentää perustuslaillista valvontaa.¹¹ Myös Venetsian komissio pani merkille tämän asian.¹² Perustuslakimuutosten valmistelutyön odotetaan palvelevan hallituksen mahdollisen esityksen valmistelua seuraavan hallituskauden aikana.¹³

Lautamiesten nimitysuudistusta koskevan suosituksen suhteen on edistytty vain vähän.¹⁴ Poliittiset puolueet nimittävät lautamiehet, jotka toimivat tällä hetkellä tietyissä siviilioikeudellisissa ja vakavissa rikosoikeudellisissa asioissa, ja nimitysten määrä määräytyy paikallisten vaalitulosten perusteella. Oikeusministeriö harkitsee parhaillaan lautamiesjärjestelmän uudistamista. Se järjesti kuulemisia arviomuistiosta, jossa tarkasteltiin järjestelmän vaihtoehtoja, ja julkaisi yhteenvedon kuulemisen tuloksista syyskuussa 2025.¹⁵ Kuulemiset osoittivat, että lautamiesjärjestelmän hylkäämistä kannatetaan laajalti¹⁶ ja että nykyistä nimitysjärjestelmää pidetään ongelmallisena oikeuslaitoksen riippumattomuuden kannalta.¹⁷ Vaikka korkein oikeus ei ole havainnut perustuslaillisia esteitä lautamiesjärjestelmän lakkauttamiselle ennen nykyisen toimikauden vuonna 2029 tapahtuvaa päättymistä¹⁸, uudistuksen kustannusten odotetaan olevan este muutokselle¹⁹. Samalla ammattituomareiden roolin korostaminen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimissa nähdään mahdollisuutena vähentää valitusten määrää.²⁰ Lautamiesjärjestelmästä keskustellaan edelleen yhdessä Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmän asettamassa projektiryhmässä, joka tarkastelee yleisten tuomioistuinten kokoonpanoa koskevia sääntöjä. Projektiryhmä on pitänyt useita kokouksia muun muassa tarkastellakseen ehdotuksia lautamiesjärjestelmän lakkauttamiseksi sekä usean tuomarin kokoonpanojen käytön laajentamiseksi vakavissa rikostapauksissa ja yhden tuomarin kokoonpanojen toimivaltuuksien laajentamiseksi muutoksenhakutuomioistuimessa.²¹ Lautamiesjärjestelmää käsitellään myös Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailliset takeet -työryhmässä.²² Nykyisen tilanteen vuoksi suosituksen suhteen on edistytty vain vähän.

¹⁰ Maavierailu Suomeen, korkein oikeus ja Suomen Asianajajat.

¹¹ Maavierailu Suomeen, Ihmisoikeuskeskus, Amnesty International Suomen osasto ja Demla.

¹² Venetsian komissio (2026). Lausunnossa todettiin, että tämän asian jättäminen työryhmän toimeksiannon ulkopuolelle on menetetty tilaisuus.

¹³ Valtioneuvosto (2026b), kirjallinen lisälausunto. Tavanomaisessa perustuslain muutosmenettelyssä perustuslain muutokset edellyttävät kahden peräkkäisen hallituksen hyväksyntää, mikä tarkoittaa sitä, että muutokset tulisivat voimaan aikaisintaan vuonna 2031.

¹⁴ Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa Suomelle suositettiin, että se uudistaa lautamiesten nimitysmistä ottaen huomioon oikeuslaitoksen riippumattomuutta koskevat eurooppalaiset vaatimukset. Tämän suosituksen suhteen oli aiemmin vuonna 2025 edistytty vain vähän.

¹⁵ Oikeusministeriö (2025a) ja oikeusministeriö (2025b).

¹⁶ Oikeusministeriö (2025b) ja valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 1.

¹⁷ Maavierailu Suomeen, korkein oikeus, Tuomioistuinvirasto, Demla ja Suomen Yrittäjät. Euroopan tuomariliitto (2026), s. 7.

¹⁸ Maavierailu Suomeen, korkein oikeus. Tämä mainittiin myös oikeusministeriön arviomuistiossa, jossa todettiin, että lautamiesjärjestelmän hylkäämisen ajankohtaa ei ole tarpeen liittää lautamiesten toimikauteen. Oikeusministeriö (2025a), s. 64.

¹⁹ Maavierailu Suomeen, korkein oikeus, Tuomioistuinvirasto, Suomen Asianajajat ja Demla.

²⁰ Maavierailu Suomeen, korkein oikeus ja Demla.

²¹ Valtioneuvosto (2026b), kirjallinen lisälausunto.

²² Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailliset takeet -työryhmä (2025), s. 61–63.

Laatu

Alemman oikeusasteen tuomioistuinten tuomareiden palkkausjärjestelmästä keskustellaan parhaillaan. Tuomioistuinvirasto tarkistaa parhaillaan alemman oikeusasteen tuomareiden palkkausjärjestelmää²³, jonka mukaan käräjäoikeuden tuomareiden palkat vahvistetaan työehtosopimuksella, kun taas korkeimman oikeuden tuomareiden palkat vahvistetaan lailla. Suomen tuomariliitto on vaatinut, että kaikkien tuomareiden palkat vahvistetaan lailla, jotta tuomareiden riippumattomuus voidaan taata paremmin, ja että perustuslakiin lisätään nimenomainen maininta siitä, että tuomareiden palkan on oltava riittävä heidän riippumattomuutensa varmistamiseksi.²⁴ Liitto kiinnitti lisäksi huomiota siihen, että tuomareiden keskuudessa on alkanut näkyä suuntaus, jossa he täydentävät tulojaan sivutoimilla tai siirtyvät oikeuslaitoksesta yksityisen sektorin tehtäviin, joissa tarjotaan huomattavasti korkeampia palkkoja.²⁵ Tuomarien määräaikaista työsopimuksia käytetään edelleen vakinaisten virkojen sijaan erityisesti alemman oikeusasteen tuomioistuimissa oikeuslaitoksen nykyisen talousarvion tilanteen vuoksi.²⁶ Samalla talousarviorajoitteiden katsotaan rajoittavan Tuomioistuinviraston valmiuksia vastata tehokkaasti oikeuslaitoksen tarpeisiin, myös asiaankuuluvan koulutuksen tarjoamisen osalta.²⁷

Oikeuslaitoksen digitalisoinnin edistämiseksi on toteutettu toimia, mutta puutteita on edelleen. Kansalaisille suunnatut sähköiset palvelut otettiin käyttöön avioeroasioissa, ja yli 80 prosenttia uusista hakemuksista käsitellään nyt sähköisesti. Järjestelmä on tarkoitus laajentaa koskemaan myös muita siviili-, kauppa- ja rikosoikeudellisia asioita vuoden 2026 loppuun mennessä.²⁸ Suomella ei ole vielä digitaalisia ratkaisuja siviili-, kauppa- ja hallinto-oikeudellisten menettelyjen käynnistämiseksi ja seuraamiseksi, eikä kaikkia oikeudenkäyntimenettelyn vaiheita, mukaan lukien oikeudenkäyntimaksujen maksaminen ja vireillä olevien asioiden seuranta, voida toteuttaa verkossa.²⁹ Manuaalisiin menettelyihin, kuten asiakirjojen säilyttämiseen tuomioistuinjärjestelmissä ja niiden toimittamiseen oikeudenkäynnin osapuolille, turvautumisen katsotaan heikentävän menettelyjen tehokkuutta. Koska kansalaisilla ja heidän oikeudellisilla edustajillaan ei ole suoraa digitaalista pääsyä tietoihin, heidän on pyydettävä tuomioistuimilta asioihin liittyviä päivityksiä, mikä lisää jo valmiiksi kuormitetun oikeuslaitoksen työtaakkaa.³⁰ Suunniteltu asianajajien ja oikeudellisten edustajien sähköinen portaali on kuitenkin edelleen kesken, mutta joitakin toimintoja on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2026 loppuun mennessä.³¹ Portaalia pidetään tärkeänä välineenä sekä tuomioistuinten tehokkuuden parantamisessa että oikeuskeinojen tasapuolisuuden varmistamisessa rikosoikeudellisissa menettelyissä.³²

Oikeusapujärjestelmän uudistuksia harkitaan parhaillaan. Oikeuspalveluvirasto ehdotti organisaatiorakenteeseensa muutoksia, joilla pyritään vahvistamaan toiminnan tehokkuutta, lisäämään palvelujen johdonmukaisuutta ja parantamaan resurssien kohdentamista siten, että

²³ Maavierailu Suomeen, Tuomioistuinvirasto ja Suomen tuomariliitto.

²⁴ Suomen tuomariliitto (2026).

²⁵ Maavierailu Suomeen, Suomen tuomariliitto. Euroopan tuomariliitto (2026), s. 24.

²⁶ Maavierailu Suomeen, korkein hallinto-oikeus ja Suomen tuomariliitto.

²⁷ Maavierailu Suomeen, Suomen tuomariliitto ja Tuomioistuinvirasto. Euroopan tuomariliitto (2026), s. 29.

²⁸ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 7. Maavierailu Suomeen, oikeusministeriö ja Tuomioistuinvirasto.

²⁹ EU:n oikeusalan tulostaulu 2026, kaavio 44.

³⁰ Suomen Asianajajat (2026), kirjallinen lausunto, s. 3 ja 4.

³¹ Maavierailu Suomeen, Tuomioistuinvirasto.

³² Suomen Asianajajat (2026), kirjallinen lausunto, s. 3.

samalla mukaudutaan supistettuun talousarvioon.³³ Sidosryhmät panivat edelleen merkille huolen oikeusapupalkkioiden alhaisesta tasosta³⁴ huolimatta vuonna 2025 tehdystä yksityisten oikeusavustajien palkkioiden korotuksesta.³⁵ Hallitus totesi, että oikeusavun myöntämisedellytyksiin harkitaan muutoksia oikeusavun saatavuuden parantamiseksi.³⁶

Tehokkuus

Viimeisimmät luvut osoittavat, että tiettyjen menettelyjen kesto on pidentynyt huomattavasti, vaikka määrärahoja on tilapäisesti lisätty ja toimia on yksinkertaistettu. Siviili- ja kauppaoikeudellisten riita-asioiden ratkaisemiseen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimissa kuluva aika pitenee edelleen: vuonna 2023 se oli 349 päivää ja vuonna 2024 jo 464 päivää.³⁷ Käsittelyajat pidentyivät edelleen huolimatta oikeuslaitoksen tilapäisestä lisärahoituksesta vuosina 2024–2026³⁸, ja huoli asioiden käsittelyn viivästyksistä ja resurssirajoituksista kasvaa.³⁹ Lisätalousarvion päättymisen ja talousarvion kokonaisleikkaukset saattavat lisätä viivästyksiä.⁴⁰ Menettelyjen kesto pidetään akuuttina ongelmana pääkaupunkiseudulla, ja Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmä keskustelelee mahdollisuudesta jakaa asioita tasaisemmin eri puolille maata.⁴¹ Samaan aikaan hallitus on ehdottanut toimenpiteitä rikosoikeudellisten menettelyjen yksinkertaistamiseksi esimerkiksi laajentamalla kirjallisten menettelyjen soveltamisalaa, keventämällä läsnäolovaatimuksia ja vahvistamalla syyttäjän ja tutkintaviranomaisen välistä yhteistyötä.⁴² Vaikka uusia toimenpiteitä pidetään mahdollisesti hyödyllisinä menettelyjen tehokkuuden kannalta⁴³, niiden tuloksellisuuteen suhtaudutaan edelleen epäroivästi⁴⁴, ja sidosryhmät korostavat tarvetta varmistaa, että nämä toimenpiteet eivät vaaranna oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.⁴⁵ Sidosryhmät katsovat, että menettelyjen kesto haittaa oikeussuojan saatavuutta myös yrityksille⁴⁶, jotka haluaisivat, että pienten riita-asioiden

³³ Oikeuspalveluviraston toimintamenoja on supistettu pysyvästi 4,69 miljoonalla eurolla. Lisäksi vuoden 2026 talousarvioesitykseen sisältyy 1,28 miljoonan euron leikkaus. Oikeuspalveluvirasto antoi ehdotuksensa oikeusministeriölle helmikuussa 2026. Oikeuspalveluvirasto (2026).

³⁴ Suomen Asianajajat (2026), kirjallinen lausunto, s. 2.

³⁵ Oikeusapumaksun ylärajaa nostettiin 110 eurosta 120 euroon tunnilta.

³⁶ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 3.

³⁷ EU:n oikeusalan tulostaulu 2026, kaavio 5.

³⁸ Lisäys 30 miljoonan vuonna 2024, 65 miljoonaa vuonna 2025 ja 80 miljoonaa vuonna 2026. Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 4 ja 5.

³⁹ Suomen Asianajajat (2026), kirjallinen lausunto, s. 4, sekä maavierailu Suomeen, korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, Syyttäjälaitos, Tuomioistuinvirasto, eduskunnan oikeusasiamies, Suomen tuomariliitto, Suomen Asianajajat, Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Yrittäjät, Kilpailu- ja kuluttajavirasto ja Ihmisoikeuskeskus. Vuonna 2025 valtio maksoi korvauksia tapausten viivästymisestä 158 tapauksessa, kun vuonna 2024 tapauksia oli 102 ja vuonna 2023 puolestaan 85. Maavierailu Suomeen, Suomen tuomariliitto. Euroopan tuomariliitto (2026), s. 20 ja 22.

⁴⁰ Suomen Asianajajat (2026), kirjallinen lausunto, s. 3. Maavierailu Suomeen, Suomen tuomariliitto. Tuomioistuinvirasto toteaa, että valtiovarainministeriön ehdotuksen mukaan tuomioistuinten rahoitus vuonna 2027 on noin 19 miljoonaa euroa pienempi kuin aiemmin. Tämä vastaa tuomioistuinjärjestelmässä noin 270 henkilötyövuotta. Tuomioistuinvirasto (2026).

⁴¹ Maavierailu Suomeen, Suomen tuomariliitto. Euroopan tuomariliitto (2026), s. 18.

⁴² Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 8 ja 9.

⁴³ Maavierailu Suomeen, Syyttäjälaitos.

⁴⁴ Maavierailu Suomeen, Tuomioistuinvirasto, Suomet Asianajajat ja Suomen tuomariliitto.

⁴⁵ Maavierailu Suomeen, Suomet Asianajajat ja Suomen tuomariliitto. Suomen tuomariliitto pitää myös ongelmallisena sitä, että liiton mukaan tehokkuustoimenpiteistä saatuja säästöjä leikataan suoraan tuomioistuinten talousarvioista, mikä saattaa pidentää asioiden käsittelyaikoja järjestelmän parantamisen sijaan.

⁴⁶ Maavierailu Suomeen, Keskuskauppakamari, Elinkeinoelämän keskusliitto ja Suomen Yrittäjät.

menettely ulotettaisiin koskemaan kaikkia arvoltaan vähäisiä riita-asioita⁴⁷, kun nykyinen rajoitettu soveltamisala kattaa ainoastaan vuokrariidat. Liike-elämän edustajat toteavat lisäksi, että kantajat vastaavat suhteettoman suuresta osasta hallinnollisia muutoksenhakuja koskevia oikeudenkäyntikuluja riippumatta muutoksenhaun tuloksesta, sillä korvaukset ovat käytännössä edelleen vähäisiä.⁴⁸

II. KORRUPTIONTORJUNNAN KEHYS

Asiantuntijat, kansalaiset ja yritysjohtajat pitävät Suomea yhtenä maailman vähiten korruptoituneista maista. Transparency Internationalin vuoden 2025 korruptioindeksissä Suomi sai 88/100 pistettä ja sijoittui toiselle sijalle sekä Euroopan unionissa että maailmanlaajuisesti.⁴⁹ Korruptiota koskeva käsitys on pysynyt vakaana viiden viime vuoden ajan.⁵⁰ Vuonna 2026 toteutetun korruptiota koskevan erityiseurobarometrin mukaan 25 prosenttia suomalaisista vastaajista pitää korruptiota laajalle levinneenä kotimaassaan (EU:n keskiarvo 71 %) ja 8 prosenttia vastaajista katsoo, että korruptio vaikuttaa heidän jokapäiväiseen elämäänsä (EU:n keskiarvo 30 %). Yrityksistä 24 prosenttia pitää korruptiota laajalle levinneenä (EU:n keskiarvo 65 %), ja 16 prosenttia yrityksistä katsoo, että korruptio haittaa liiketoimintaa (EU:n keskiarvo 37 %). Lisäksi 45 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että syytetoimet korruptiorikoksissa ovat johtaneet tuomioon niin usein, että se voi estää korruptoituneita käytäntöjä (EU:n keskiarvo on 38 %), ja 54 prosenttia yrityksistä katsoo, että ylemmän virkamiehen lahjonnasta kiinni joutuneita henkilöitä ja yrityksiä rangaistaan asianmukaisesti (EU:n keskiarvo on 31 %).⁵¹

Vuosien 2025–2027 korruptionvastaisen strategian ja toimenpideohjelman täytäntöönpano on käynnissä. Strategian täytäntöönpano on hyvässä vauhdissa, ja tietyt toimet on jo saatettu päätökseen.⁵² Oikeusministeriön asettama ministeriöiden välinen valmistelu- ja ohjausryhmä seuraa täytäntöönpanoa ja raportoi edistymisestä sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministerityöryhmälle.⁵³ Vuosien 2021–2023 strategian ja toimenpideohjelman täytäntöönpanon tilaa arvioitiin oikeusministeriön julkaisemassa loppuraportissa. Lisäksi valtiontalouden tarkastusvirasto arvioi tuloksellisuustarkastuksen yhteydessä strategisen kehyksen vaikutusta valtionhallinnon valmiuksiin torjua korruptiota tehokkaasti.⁵⁴ Strategian täytäntöönpano on hyvässä vauhdissa, ja tietyt toimet on jo saatettu päätökseen. Ensimmäinen kansallinen korruptiotilanneraportti, jossa seurataan

⁴⁷ Maavierailu Suomeen, Suomen Yrittäjät.

⁴⁸ Maavierailu Suomeen, Keskuskauppakamari ja Elinkeinoelämän keskusliitto.

⁴⁹ Käsitys korruption tasosta on luokiteltu seuraavasti: alhainen (asiantuntijoiden ja yritysjohtajien käsitystä julkisen sektorin korruptiosta kuvaava pistemäärä yli 79); suhteellisen vähäinen (79–60 pistettä), suhteellisen suuri (59–50 pistettä), suuri (alle 50 pistettä).

⁵⁰ Vuonna 2021 pistemäärä oli 88, ja vuonna 2025 se oli myös 88. Pistemäärä kasvaa/pienenee merkittävästi, kun muutos on enemmän kuin viisi pistettä, se paranee/heikentyy, jos muutokset ovat 4–5 pistettä; ja se on melko vakaa, jos muutokset ovat 1–3 pistettä viiden edellisen vuoden aikana.

⁵¹ Erityiseurobarometrin 561 (2025) tiedot. Flash-eurobarometri 557 (2025).

⁵² Valtioneuvosto (2025a).

⁵³ Tähän sisältyy esimerkiksi toimenpide 6.1.2 ”Laaditaan vertaileva raportti valtionhallinnon virkamiesetiikan tilasta”. Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 11.

⁵⁴ Valtioneuvoston selonteossa esitetään yksityiskohtaisesti kullakin kuudella toiminta-alalla toteutetut toimenpiteet. Valtioneuvosto (2025c). Lisäksi Valtiontalouden tarkastusviraston vuoden 2025 tuloksellisuustarkastuksessa havaittiin, että korruptionriskien arviointi ei ole kovin vakiintunutta, kun taas joissakin organisaatioissa epäiltyjen korruptiotapausten raportointiin liittyi epävarmuutta. Se suositteli tehostamaan riskien arviointia ja hallintaa sekä korruption torjunnan hyvien käytänteiden levittämistä valtionhallinnossa. Valtioneuvosto (2026b), kirjallinen lisälausunto.

toimintasuunnitelman edistymistä, julkaistiin toukokuussa 2026.⁵⁵ Korruptionvastaisen yhteistyöverkoston toimeksianto uusittiin vuosiksi 2025–2027, ja verkosto piti ensimmäisen kokouksensa marraskuussa 2025.⁵⁶

Korruption torjunnasta vastaavien instituutioiden välistä yhteistyötä on edelleen vahvistettu keskittyen ennaltaehkäiseviin toimiin. Keskusrikospoliisi, Verohallinto sekä Kilpailu- ja kuluttajavirasto ovat vahvistaneet korruption torjuntaa koskevaa yhteistyötään. Näiden kolmen instituution välisellä hankkeella pyritään tarjoamaan koulutusta 21:n äskettäin perustetun hyvinvointialueen⁵⁷ vaaleilla valituille edustajille ja virkamiehille. Koulutus kattaa korruption havaitsemisen julkisissa hankinnoissa, eturistiriitojen tunnistamisen ja ehkäisemisen sekä lahjoja ja sopimattoman vaikuttamisen ehkäisemistä koskevat säännöt.⁵⁸ EPPOn ja keskusrikospoliisin välinen yhteistyö on edelleen tehokasta.⁵⁹ Poliisi ja Syyttäjälaitos raportoivat, että käytettävissä olevat resurssit riittävät yleisesti ottaen niiden tehtävien suorittamiseen, vaikka Syyttäjälaitos korosti myös korruptiotapausten monimutkaistumista.⁶⁰ Lainvalvontaviranomaisille, syyttäjille ja tuomareille suunnattu verkkokurssi, joka julkaistiin 9. joulukuuta 2025, tuotettiin osana EU:n rahoittamaa Tehoa korruptiontorjuntaan -hanketta (2024–2026). Hanke sisälsi myös työpajoja, joissa keskityttiin poliisin ja syyttäjien toiminnallisen yhteistyön tehostamiseen viimeaikaisten korruptiotapausten esimerkkien perusteella.⁶¹

Ulkomaisia lahjontarikoksia koskevan lainsäädännön tarkistamista koskevan suosituksen suhteen on [edistytty vain vähän].⁶² Kuten aiempina vuosina on raportoitu, oikeusministeriö laati vuonna 2022 lakiluonnoksen vaikutusvallan kauppaamisen kriminalisoinnista, mutta se keskeytti työn, kunnes EU:n korruptiontorjuntadirektiivi hyväksytään.⁶³ Nykyisen toimenpideohjelman mukaan toimenpiteisiin, joilla korruptiontorjuntadirektiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, sisältyy vaikutusvallan kauppaamisen kriminalisointi. Tässä yhteydessä esitetään myös ulkomaista lahjontaa koskevia lainsäädäntömuutoksia.⁶⁴ Oikeusministeriö perusti 12. tammikuuta 2026 ja 31.

⁵⁵ Tilanneraportti sisältää myös kyselytutkimustietoja ja tilastoja korruptionrikoksista. Valtioneuvosto (2026b), kirjallinen lisälausunto.

⁵⁶ Korruptionvastainen yhteistyöverkosto perustettiin vuonna 2002, ja se koostuu ministeriöistä, lainvalvontaja valvontaelimistä, paikallisviranomaisten edustajista sekä kansalaisyhteiskunnan, liike-elämän ja teollisuuden edustajista. Sitä koordinoi oikeusministeriö, ja sillä on tärkeä kansallinen rooli korruptiota koskevan tietoisuuden lisäämisessä, monialaisen yhteistyön edistämässä sekä kansainvälisten korruptiontorjuntasopimusten ja niihin liittyvien kansainvälisten suositusten täytäntöönpanossa.

⁵⁷ Suomen itsehallinnolliset alueet, jotka vastaavat terveydenhuolto-, sosiaali- ja pelastuspalvelujen järjestämisestä.

⁵⁸ Maavierailu Suomeen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto ja keskusrikospoliisi. Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 10.

⁵⁹ Helmikuun 26. päivänä 2026 keskusrikospoliisilla ja poliisilla oli kuusi vireillä olevaa tapausta, joihin liittyi korruptiota. Poliisi toimitti Syyttäjälaitokselle yhdeksän korruptiotapausta vuonna 2025. Vuonna 2024 luku oli 20. Maavierailu Suomeen, Syyttäjälaitos ja Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, liite, s. 1. EPPO ei käsitellyt vuonna 2025 yhtään Suomeen liittyvää korruptiotapausta. EPPO (2026), s. 24.

⁶⁰ Maavierailu Suomeen, Syyttäjälaitos.

⁶¹ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 17. Valtioneuvosto (2026b), kirjallinen lisälausunto.

⁶² Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa Suomelle suositeltiin, että se ”vie ulkomaisen lahjontarikoksen määritelmän tarkistamista eteenpäin”. Tämän suosituksen suhteen oli aiemmin vuonna 2025 edistytty vain vähän. Myös OECD on suositellut ulkomaisen lahjontarikoksen määritelmän tarkistamista. Ks. myös OECD (2024), s. 2 ja 3.

⁶³ Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus, Suomi, s. 8 ja 9.

⁶⁴ Nykyisen toimenpideohjelman toimenpiteet 5.1.1 ja 5.1.2. Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 1, 2 ja 11. Molempien toimenpiteiden toteuttamisaikataulu on asetettu vuosille 2025–2027. Oikeusministeriön toukokuussa 2024 julkaisemassa selvityksessä ehdotettiin vaihtoehtoisia malleja lahjontaa koskevien lakien tunnusmerkistöjen yksinkertaistamiseksi, vaikutusvallan kauppaamisen

maaliskuuta 2027 väliseksi ajaksi työryhmän, joka laatii asiaankuuluvat säädösehdotukset. Se piti ensimmäisen kokouksensa helmikuussa 2026.⁶⁵ Poliiseille, syyttäjille ja tuomareille suunnatun lahjontarikoksia ja rikoksia julkisissa viroissa käsittelevän uuden verkkokoulutuksen aiheita ovat muun muassa lahjontarikosten osatekijät, todisteiden ja aikomusten arviointi sekä ulkomaisten virkamiesten lahjonta.⁶⁶ Koska hallitus on aloittanut valmistelut vaikutusvallan kauppaamisen kriminalisoimiseksi ja ulkomaista lahjontaa koskevien säännösten tarkistamiseksi uuden EU:n lainsäädännön hyväksymisen jälkeen, tämän suosituksen suhteen on edistytty vain vähän.

Ministereihin sovellettavan lahjomattomuuskehyksen lujittamisessa on edistytty jonkin verran. Hallituksen jäsenten palvelussuhteen päättymisen jälkeen sovellettavat säännöt hyväksyttiin, mutta käytännesääntöjä ei ole vielä hyväksytty.⁶⁷ Nykyisen hallituksen jäsenten palvelussuhteen päättymisen jälkeen sovellettavia rajoituksia koskeva säädösehdotus hyväksyttiin kesäkuussa 2026. Sillä rajoitetaan ministerien oikeutta siirtyä toiseen tehtävään 12 kuukauden ajan toimikautensa jälkeen.⁶⁸ Ministereitä vaaditaan ilmoittamaan karenssilautakunnalle aikomuksestaan siirtyä tiettyihin tehtäviin julkisen sektorin ulkopuolella, jos se voisi aiheuttaa eturistiriitoja tai heikentää luottamusta hallituksen vallankäyttöön.⁶⁹ Lautakunta voi määrätä korkeintaan 12 kuukauden pituisen karenssiajan. Virkamieslaissa säädetään kuuden kuukauden pituisesta karenssiajasta erityisneuvonantajille ja 12 kuukauden pituisesta määräajasta virkamiehille.⁷⁰ Ministereitä koskevia käytännesääntöjä ei ole vielä hyväksytty. Nykyistä virkamiesten ja ylimmän virkamiesjohdon virkamieseettistä toimintaohjetta ei sovelleta ministereihin, kun taas ministerin käsikirjassa ei käsitellä lahjomattomuuteen liittyviä kysymyksiä kattavasti.⁷¹ Tämän vuoksi

kriminalisointia, menettämisseuraamuksen määräämisen tehostamista ulkomaisen tahon lahjonnassa sekä tarkennuksia ulkomaisen virkamiehen määritelmään. Ks. myös vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus, Suomi, s. 9.

⁶⁵ Maavierailu Suomeen, oikeusministeriö.

⁶⁶ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 17.

⁶⁷ Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa Suomelle suositeltiin, että se ”jatkaa toimia ministereihin ja ylimpiin virkamiehiin sovellettavan lahjomattomuus- ja vastuuvastavuorollisuuskehyksen lujittamiseksi hyväksymällä heitä koskevat käytännesäännöt”. Tämän suosituksen suhteen oli aiemmin vuonna 2025 edistytty vain vähän.

⁶⁸ Valtioneuvosto (2026b), kirjallinen lisälausunto. Ks. myös vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus, Suomi, s. 10. Eduskunnan vastaus EV 99/2026vp – HE 90/2024 vp, eduskunta (2026). Kyseistä lainsäädäntöä ei ole vielä julkaistu eikä se ole tullut voimaan, ja tällä välin sovelletaan neuvoa-antavan lautakunnan avustuksella korkeintaan kuuden kuukauden karenssiaikaa, joka ei ole pakollinen. Ks. myös GRECO (2026), s. 9 ja 11.

⁶⁹ Lain 3 luvun mukaisesti tällaisia voivat olla muun muassa johtotehtävät valtion omistamassa yrityksessä; yhtiössä, säätiössä, järjestössä tai muussa yksityisoikeuden piiriin kuuluvassa oikeushenkilössä tai liiketoiminnan käynnistäminen. Lakia sovelletaan ensiinkin ministereihin kahdentoista kuukauden ajan heidän eroamisensa jälkeen ja siihen sisältyy karenssilautakunnan nimittämistä, kokoonpanoa ja toimintaa koskevia säännöksiä.

⁷⁰ Valtion virkamieslaki. Karenssiaikojen pituuseroja koskien GRECO on painottanut johdonmukaisuuden, yhtenäisyyden ja suhteellisuusperiaatteen noudattamisen tärkeyttä lainsäädännössä ja sen soveltamisessa, jotta kansalaisten luottamus virkamiesten lahjomattomuuteen säilyy. GRECO (2026), s. 11.

⁷¹ Käsikirjassa annetaan kattavaa tietoa valtioneuvoston organisaatiosta ja toiminnasta sekä valtioneuvoston jäsenen roolista. Tässä yhteydessä siinä käsitellään lahjomattomuuteen liittyviä kysymyksiä, kuten valtioneuvoston jäsenten ja valtiosihteerien eturistiriitojen hallintaa, ministerin esteellisyyttä päätöksentekoon osallistumisessa, vieraanvaraisuutta, etuja ja lahjoja, toissijaisten tehtävien hoitamista, sidonnaisuuksien ilmoittamista sekä valtiosihteerien ja avustajien työsuhteen päättymisen jälkeisiä rajoituksia. GRECO totesi kuitenkin viimeisimmässä raportissaan, että käsikirja ei laajuutensa ja tarkoituksensa vuoksi vastaa käytännesääntöjä eikä siinä koota yhteen kaikkia asiaankuuluvia lahjomattomuutta koskevia sääntöjä. GRECO (2026), s. 5, ja GRECO (2024), s. 5 ja 6. Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus, Suomi, s. 9. Perustuslain 63 §:ssä vahvistetaan hallituksen jäseniä koskevien eturistiriita-asioiden perusteet. Valtioneuvosto (2026b), kirjallinen lisälausunto.

korruptionvastaisessa strategiassa ja toimenpideohjelmassa esitetään, että vuonna 2026 koostetaan erilliseksi asiakirjaksi ministereille suunnatut korruption torjunnan ja integriteetin edistämisen kannalta keskeiset ohjeet, jotka ovat tällä hetkellä hajallaan eri asiakirjoissa.⁷² Lahjomattomuutta koskevien vaatimusten noudattamisen valvonnasta vastaa oikeuskansleri.⁷³ Oikeuskansleri tai asianomaiset ministeriöt tarkastavat ministerien varallisuus- ja sidonnaisuusilmoitukset ja muiden ylimpien virkamiesten ilmoitukset. Nämä tarkastukset perustuvat yksinomaan ilmoituslomakkeissa annettuihin tietoihin, eikä niissä käytetä olemassa olevia tietokantoja tai yhteistä varmennusmenetelmää.⁷⁴ Korruptionvastaisessa toimenpideohjelmassa esitetään lisätoimenpiteitä, kuten analyysi mahdollisuudesta asettaa ilmoitukset saataville saavutettavan tietokannan kautta ja perustaa mekanismi niiden tarkastamista varten.⁷⁵ Korruptiontorjuntaa ja lahjomattomuutta koskeva koulutus on sisällytetty uusien virkamiesten perehdytysohjelmaan, ja erityisesti korkean tason virkamiehille on räätälöity verkkokurssi.⁷⁶ Vaikka käytäntöäntöjä ei ole vielä hyväksytty, hallituksen jäseniin sovellettavan lahjomattomuuskehyksen lujittamiseksi on tehty toimenpiteitä, joten kyseisen suosituksen suhteen on yleisesti ottaen edistytty jonkin verran.

Suomen avoimuusrekisteri toimii hyvin, ja lobbaustoimintaa koskevat taloudelliset tiedot ilmoitetaan avoimuusrekisteriin ensimmäisen kerran heinä-elokuussa 2026. Vuoden 2024 avoimuusrekisterilaissa vahvistetaan vaatimukset, jotka koskevat vaikuttamistoiminnan ja siihen liittyvän ammatillisen neuvonnan rekisteröintiä.⁷⁷ Valtiontalouden tarkastusviraston joulukuussa 2024 tekemän päätöksen mukaisesti vuonna 2025 toteutetun lobbauksen ja lobbauskonsultoinnin taloudelliset tiedot ilmoitetaan Suomen avoimuusrekisteriin ensimmäisen kerran heinä-elokuussa 2026.⁷⁸ Kansalaisyhteiskunta pitää avoimuusrekisteriä tärkeänä välineenä julkisen sektorin avoimuuden varmistamisessa, mutta se korostaa myös tarvetta laajentaa rekisterin toimintaa paikallistasolle erityisesti hyvinvointialueiden perustamisen jälkeen.⁷⁹ Korruptionvastaisessa toimenpideohjelmassa esitetään avoimuusrekisterilain täytäntöönpanoon perustuva arviointi ja soveltamisalan laajentamisen esiselvitys.⁸⁰

Valtiontalouden tarkastusviraston toteuttamaa vaalien ja puoluerahoituksen valvontaa on jatkettu. Vuonna 2025 Valtiontalouden tarkastusvirasto tarkasti 61 puolueorganisaatiota, mukaan lukien eduskunnassa edustettuina olevat puolueet. Aiempien vuosien tapaan virasto havaitsi, että valvotut yhteisöt eivät olleet ilmoittaneet kaikesta ulkoisesta tuesta poliittisten

⁷² Korruptionvastaisen toimenpideohjelman toimenpide 2.3.3.

⁷³ Oikeuskanslerista annetun lain mukaisesti oikeuskansleri voi toteuttaa toimenpiteitä, jos hän toteaa, että valtioneuvoston tai valtioneuvoston jäsenen päätös tai toimenpide rikkoo lahjomattomuutta koskevia sääntöjä. Jos eettisiä periaatteita ei noudateta, ylimmissä johtotehtävissä toimivien henkilöiden toimet voivat johtaa rikosoikeudelliseen vastuuseen, siviilioikeudelliseen vastuuseen ja hallinnolliseen vastuuseen. Ks. myös GRECO (2026), s. 3 ja 6.

⁷⁴ Maavierailu Suomeen, oikeusministeriö ja oikeuskansleri. Ks. myös GRECO (2026), s. 8 ja 9.

⁷⁵ Korruptionvastaisen toimenpideohjelman toimenpide 3.1.2.

⁷⁶ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 11.

⁷⁷ Eduskuntaan ja ministeriöihin kohdistetusta lobbaustoiminnasta on ilmoitettava avoimuusrekisteriin, jota hallinnoi Valtiontalouden tarkastusvirasto. Avoimuusrekisterilaki. Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus, Suomi, s. 10.

⁷⁸ Tämän jälkeen nämä taloudelliset tiedot julkistetaan vuosittain. Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 13.

⁷⁹ Maavierailu Suomeen, Transparency International Suomi. Hyvinvointialueet ovat itsehallinnollisia alueita, joille siirrettiin vuonna 2023 kuntien aiemmin hoitamat sosiaali-, terveydenhuolto- ja pelastuspalveluihin liittyvät tehtävät ja organisatorinen vastuu. Niiden ylimpänä päätöksentekuelimenä toimii aluevaltuusto, joka vastaa alueen toiminnasta, hallinnosta ja varainhoidosta. Aluevaltuuston jäsenet valitaan aluevaaleissa neljän vuoden toimikaudeksi.

⁸⁰ Korruptionvastaisen toimenpideohjelman toimenpide 3.1.1.

puolueiden rahoitusrekisteriin toimitetuissa ajantasaisissa ilmoituksissa.⁸¹ Kansallisessa lainsäädännössä ei aseteta ylärajaa kampanjalahjoituksille tai kampanjamenoille.

Ilmoittajansuojelua koskevan koulutuksen tarjoamista on jatkettu koko julkishallinnossa. Vuonna 2023 on annettu ilmoittajansuojelulaki, jolla direktiivi (EU) 2019/1937 saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja kyseisen lain mukaisesti oikeuskanslerinvirasto toimii keskitettynä ulkoisena ilmoituskanavana ilmoittajien suojelemiseksi.⁸² Asiaankuuluvaa koulutusmateriaalia ja verkkokurssia ylläpidetään oikeusministeriön verkkosivustolla. Ilmoittajansuojelua koskeva koulutushanke oli suunnattu tehtyjä ilmoituksia käsitteleville asiantuntijoille, ja siihen osallistui yli 7 000 henkilöä.⁸³ Lisäksi laajempi yleisö tavoitettiin sosiaalisen median kampanjoiden ja Yleisradion toimittamien tietojen avulla.⁸⁴ Rajavartiolaitoksen ja poliisin sisäisten ilmoituskanavien on raportoitu toimivan hyvin, vaikka yksikään vuonna 2024 vastaanotetuista ilmoituksista ei kuulunut ilmoittajansuojelulain soveltamisalaan.⁸⁵

Työtä jatketaan lainsäädännöllisten ja poliittisten toimenpiteiden kehittämiseksi, jotta voidaan puuttua korruption riskeihin julkisissa hankinnoissa ja vahvistaa korruption riskien arviointia muilla haavoittuvilla aloilla. Flash-eurobarometri yritysten suhtautumisesta korruptioon EU:ssa osoittaa, että 16 prosenttia Suomen yrityksistä (EU:n keskiarvo 30 %) katsoo, että korruptio on käytännössä estänyt niitä voittamasta julkista tarjouskilpailua tai saamasta julkista hankintaa koskevaa sopimusta kolmen edellisen vuoden aikana.⁸⁶ Yrityksistä 87 prosenttia pitää julkisten hankintojen tarkastuselimen (markkinaoikeuden) riippumattomuutta erittäin tai melko hyvänä. Tyytyväisyys on kasvanut hieman vuoteen 2025 verrattuna (84 %).⁸⁷ Julkisten hankintojen ala (myös tarjouskeinottelu) on edelleen merkittävin suuren korruption riskin ala.⁸⁸ Mahdollisuutta osallistua julkisiin hankintoihin Suomessa koskevan sisämarkkinoiden ja kilpailukyvyn tulostaulun mukaan 16 prosenttia julkisista hankinnoista vuonna 2023 tehtiin vain yhden tarjouksen perusteella (EU:n keskiarvo 27 %). Vuosien 2025–2027 korruptionvastaisessa strategiassa ja toimenpideohjelmassa vahvistetaan, että rakennusala, julkiset hankinnat, maankäyttö ja kaavoitus sekä puolue- ja vaalirahoitus kuuluvat edelleen korruption keskeisiin riskialueisiin.⁸⁹ Korruptiotilanneraportti sisältää myös kyselytutkimustietoja keskeisistä korruption riskeille alttiista aloista.⁹⁰ Hankintalain muutokset toimitettiin eduskunnalle helmikuussa 2026. Muutoksilla luodaan uusia poissulkemisperusteita ja parannetaan valvontaa ja läpinäkyvyyttä.⁹¹ Lisäksi seminaareissa ja koulutuksissa on jatkuvasti keskitytty

⁸¹ Valtiontalouden tarkastusvirasto (2026).

⁸² Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 14. Kansallinen lainsäädäntö kattaa direktiivissä määritellyn asiaankuuluvien alojen luettelon. Nimetön ilmoittaminen voidaan sallia, jos instituution hyväksyy sen.

⁸³ Hanke toteutettiin 1. syyskuuta 2023 ja 30. huhtikuuta 2025 välisenä aikana. Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 14.

⁸⁴ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 10.

⁸⁵ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 14. Ks. myös GRECO (2026), s. 14 ja 16. Poliisi suunnittelee lisätoimenpiteitä ilmoittajansuojelun vahvistamiseksi, mukaan lukien yksityiskohtaisten käytännön ohjeiden lisääminen intranetiin ja tiedotustoimien toteuttaminen.

⁸⁶ Flash-eurobarometri 557 (2025). Tämä on 4 prosenttiyksikköä alle EU:n keskiarvon.

⁸⁷ EU:n oikeusalan tulostaulu 2026, kaavio 59.

⁸⁸ Maavierailu Suomeen, Poliisihallitus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Elinkeinoelämän keskusliitto, Keskukskauppakamari ja Syyttäjälaitos. Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 18 ja 20.

⁸⁹ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 14 ja 15. Korruptiotilanneraportti sisältää myös kyselytutkimustietoja keskeisistä korruption riskeille alttiista aloista.

⁹⁰ Valtioneuvosto (2026b), kirjallinen lisälausunto.

⁹¹ Työ- ja elinkeinoministeriö, 2026. Uudistuksen yleisenä tavoitteena on parantaa kilpailua julkisissa hankinnoissa.

korruptionriskeihin julkisissa hankinnoissa sekä keskus- että paikallistasolla.⁹² Sidosryhmät viittaavat myös uusiin korruptionriskeihin, jotka liittyvät vuonna 2023 perustettuihin hyvinvointialueisiin. Haavoittuvuudet johtuvat vaaleilla valittujen luottamushenkilöiden mahdollisuudesta palvella sekä hyvinvointialueilla että kunnissa, mikä lisää eturistiriitojen riskiä, ja siitä, että hyvinvointialueilla hallinnoidaan suuria julkisia talousarvioita.⁹³ Useilla toimenpideohjelman toimenpiteillä pyritään lieventämään riskejä haavoittuvilla aloilla ja vahvistamaan korruptionriskien arviointia yleisemmin.⁹⁴

III. TIEDOTUSVÄLINEIDEN MONIARVOISUUS JA VAPAUS

Kansalliselle sääntelyviranomaiselle on annettu uusia tehtäviä, joilla ei ole havaittu olevan kielteisiä vaikutuksia henkilöresursseihin. Uusi mediamarkkinoiden valvontaa koskeva laki tuli voimaan elokuussa 2025. Lain tarkoituksena on yhdenmukaistaa kansallinen lainsäädäntö eurooppalaisen medianvapaussäädöksen kanssa. Laissa annetaan kansallisen sääntelyviranomaisen Traficomin tehtäväksi arvioida tiedotusvälineiden yrityskauppoja moniarvoisuuden näkökulmasta ja perustaa tiedotusvälineiden omistussuhteita koskeva kansallinen tietokanta.⁹⁵ Lisäksi siinä säädetään, että Traficom julkaisee vuosikertomuksen valtion mainosmenojen kohdentamisesta mediapalvelujen tarjoajille ja verkkoalustojen tarjoajille.⁹⁶ Vuonna 2024 aloitettu Traficomin sisäinen rakenneuudistus saatiin päätökseen. Vuonna 2025 perustettiin erityisesti uusi media- ja markkinavalvonnan yksikkö parantamaan tiedonkulkua ja helpottamaan yhteistyötä. Näiden tiedotusvälineiden sääntelyviranomaiselle annettujen uusien tehtävien ei ole ilmoitettu vaikuttaneen kielteisesti henkilöresursseihin.⁹⁷

Julkisen sanan neuvostolla on rahoitukseen kohdistuvia rajoituksia. Hallitus on osana säästötoimia vähentänyt Julkisen sanan neuvoston rahoitusta vuonna 2025. Julkisen rahoituksen vähentäminen on johtanut siihen, että jäsenjärjestöt ovat kasvattaneet rahoitusosuuksiaan vakaan talousarvion varmistamiseksi. Näin ollen valtion rahoituksen osuus laski 29 prosentista 20 prosenttiin.⁹⁸ Vaikka jäsenjärjestöt korvaavat hallituksen leikkauksia, neuvoston kokonaisresurssit ovat edelleen niukat, sillä se käsittelee yhä enemmän kanteluja.⁹⁹

Julkisen palvelun median riippumattomuutta on vahvistettu budjettileikkausten yhteydessä. Yleisradiolain muutokset tulivat voimaan elokuussa 2025. Niihin sisältyy uusi säännös, joka koskee Yleisradion (Yle) päätöksentekoon ja toimituspolitiikkaan osallistuvien johtajien valinta- ja irtisanomisperusteita.¹⁰⁰ Julkisen palvelun median riippumattomuutta pidetään yleisesti hyvänä¹⁰¹ ja sen riippumattomuuteen liittyvä riski arvioidaan pieneksi (22 %), mutta on merkkejä siitä, että valtion paine julkisen palvelun mediaa kohtaan kasvaa viimeaikaisten rahoitusleikkausten myötä.¹⁰² Puoluerajat ylittävän parlamentaarisen työryhmän päätettyä syyskuussa 2024 vähentää Ylen rahoitusta vuosina 2024–2027 Yle

⁹² Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 15.

⁹³ Maavierailu Suomeen, valtiovarainministeriö, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Syyttäjävirsto, keskusrikospoliisi, rahanpesun selvittelykeskus ja Poliisihallitus. Ks. myös valtiovarainministeriö (2023), joka tuolloin suositteli lainsäädännöllisten takeiden hyväksymistä.

⁹⁴ Ks. esimerkiksi korruptionvastaisen toimenpideohjelman toimenpiteet 2.4, 3.2, 3.3, 1.2.5 ja 4.1.4.

⁹⁵ Traficom nimettiin digitaalisten palvelujen koordinaattoriksi vuonna 2024.

⁹⁶ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 17 ja 19.

⁹⁷ Maavierailu Suomeen, Traficom.

⁹⁸ Suomen Journalistiliitto (2026), kirjallinen lausunto, s. 15.

⁹⁹ Maavierailu Suomeen, Julkisen sanan neuvosto.

¹⁰⁰ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 18.

¹⁰¹ Suomen Journalistiliitto (2026), kirjallinen lausunto, s. 16.

¹⁰² Tiedotusvälineiden moniarvoisuuden seurantaväline (2026), Suomen maaprofiili, s. 29.

toteutti kesäkuussa 2025 toisen irtisanomiskierroksen. Kaiken kaikkiaan henkilötöyvuosien määrä kaikissa työsuhteissa väheni 280:llä edelliseen vuoteen verrattuna.¹⁰³ Sidosryhmät ovat kritisoineet leikkauksia ennakoinnattomina ja viittaneet epävarmuuteen tulevien leikkausten mahdollisuudesta.¹⁰⁴ Irtisanomiset ovat osa laajempaa säästöohjelmaa, jolla varmistetaan, että Ylen rahoitus pysyy tasapainossa tulevina vuosina rahoituksen vähenemisestä huolimatta.¹⁰⁵

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain uudistamisen edistämistä koskevan suosituksen suhteen on edistytty vain vähän.¹⁰⁶ Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain uudistuksen ja siihen liittyvien työryhmän¹⁰⁷ suositusten täytäntöönpanoa tarkastellaan edelleen. Kansallisen turvallisuusympäristön muutosten vuoksi ja julkisessa kuulemisessa saadun palautteen perusteella¹⁰⁸ hallitus päätti laajentaa uudistuksen tavoitetta niin, että siinä otetaan huomioon myös tarve muuttaa lain salassapitosäännöksiä, ja tältä osin on suunnitelmassa teettää kaksi lisätutkimusta läpinäkyvyyden ja turvallisuusvaatimusten välisestä tasapainosta sekä läpinäkyvyyden ja yksityisyyden välisestä tasapainosta. Kun tietoa on koottu riittävästi, uusi työryhmä perustetaan valmistelevaan uutta säädösehdotusta seuraavaa hallituskautta varten.¹⁰⁹ Vaikka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain uudistamisen tavoitteena on parantaa läpinäkyvyyttä useilla aloilla, jotkin sidosryhmät ovat huolissaan siitä, että salassapitosääntöjen mahdollinen tiukentaminen voisi sen sijaan vähentää läpinäkyvyyttä ja avoimuutta ja siten jatkaa viime vuosina havaittua suuntausta, jossa asiakirjojen saatavuus on heikentynyt.¹¹⁰ Suomi on ratifioinut Euroopan neuvoston yleissopimuksen viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta.¹¹¹ Koska hallitus jatkaa uudistustyötä, suosituksen suhteen on yleisesti ottaen edistytty vain vähän.

Toimittajien suojelun kehys on pysynyt kaiken kaikkiaan vakaana. Euroopan neuvoston foorumille journalismin suojelun ja toimittajien turvallisuuden edistämiseksi ei ole luotu Suomea koskevia uusia varoituksia vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksen jälkeen¹¹², kun taas Mapping Media Freedom -alustalle on raportoitu kaksi varoitusta.¹¹³ Toukokuussa 2026 hyväksyttiin rajatylittäviä tapauksia koskevaa lainsäädäntöä, jonka tarkoituksena on saattaa

¹⁰³ Maavierailu Suomeen, Yleisradio, Yle (2026).

¹⁰⁴ Maavierailu Suomeen, Julkisen sanan neuvosto.

¹⁰⁵ Maavierailu Suomeen, Yleisradio.

¹⁰⁶ Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomuksessa Suomelle suositeltiin, että se edistää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain uudistamista, jotta voidaan varmistaa asiakirjojen tosiasiallinen ja laajempi saatavuus ottaen huomioon virallisten asiakirjojen julkisuutta koskevat eurooppalaiset vaatimukset. Tämän suosituksen suhteen oli aiemmin vuonna 2025 edistytty jonkin verran.

¹⁰⁷ Oikeusministeriön vuonna 2021 nimittämä työryhmä esitti joulukuussa 2023 mietinnön viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain tehostamiseksi. Siihen sisältyi muun muassa suosituksia tietopyyntöjen käsittelyä koskevien säännösten selkeyttämisestä ja henkilötietojen suojan ja julkisuusperiaatteen yhteensovittamisesta. Lisäksi suosituksissa ehdotettiin lain soveltamisalan laajentamista koskemaan yksityisiä tahoja, jotka vastaavat tietyistä julkisista hallintotehtävistä, ja julkisyhteisöjen määräysvallassa olevia yhteisöjä tai säätiöitä. Oikeusministeriö (2023), *Työryhmä ehdottaa julkisuuslakia uudistettavaksi*.

¹⁰⁸ Oikeusministeriö (2025c), s. 6.

¹⁰⁹ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 2.

¹¹⁰ Suomen Journalistiliitto (2026), kirjallinen lausunto, s. 14, ja Amnesty International (2026), kirjallinen lausunto, s. 12.

¹¹¹ Euroopan neuvoston yleissopimus viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta (CETS nro 205), joka tunnetaan myös Tromssan yleissopimuksena, tuli voimaan 1. joulukuuta 2020.

¹¹² Euroopan neuvoston foorumi journalismin suojelun ja toimittajien turvallisuuden edistämiseksi, Suomi.

¹¹³ Yksi varoitus koski tietojen saannin estämistä ja toinen toisena esiintymistä. Mapping Media Freedom -alusta, Suomen maaprofiili.

SLAPP-kanteiden vastainen EU:n direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä.¹¹⁴ Suomessa ei ole viime aikoina havaittu SLAPP-kanteita koskevia tapauksia¹¹⁵, mutta jotkin sidosryhmät ovat havainneet toimittajiin kohdistuvan verkossa tapahtuvan maalittamisen ja häirinnän lisääntyneen.¹¹⁶ Korkeimman hallinto-oikeuden annettua päätöksen, joka koski mediayhtiön tekemää toimittajille rikosoikeudellisesta menettelystä aiheutuneiden kulujen korvaamista, jälkeen tuloverolakia muutettiin siten, että työnantajan maksamat oikeudenkäyntikulut voidaan vapauttaa verosta, jos työsuhteessa olevan toimittajan toiminta on liittynyt hänen työtehtäviinsä.¹¹⁷ Sidosryhmät ilmaisivat huolensa siitä, että freelance-toimittajat, jotka ovat itsenäisiä ammatinharjoittajia ja jotka eivät kuulu päätöksen soveltamisalaan, ovat edelleen haavoittuvassa asemassa.¹¹⁸ Mielenosoituksista raportoitujen toimittajien suojelua on vahvistettu lainvalvontaviranomaisten ja Journalistiliiton tiiviimmällä yhteistyöllä.¹¹⁹ Helsingin hovioikeus tuomitsi heinäkuussa 2025 kaksi toimittajaa turvallisuussalaisuuksien paljastamisesta ja saman rikoksen yrityksestä. Toinen tuomittiin neljän kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja toinen 80 päiväsakon sakkorangaistukseen.¹²⁰ Jotkin sidosryhmät ilmaisivat huolensa tuomioiden rajoittavasta vaikutuksesta lehdistönvapauteen.¹²¹

IV. MUUT HALLITUSJÄRJESTELMÄN OSIEN KESKINÄISEEN VALVONTAAN LIITTYVÄT INSTITUTIONAALISET KYSYMYKSET

Lainsäädäntöprosessi on edelleen yleisesti ottaen osallistava, vaikka sidosryhmät nostavat edelleen esiin parannuskohteita. Elokuussa 2025 hyväksytyt päivitetty sidosryhmien osallistumista lainsäädännön laatimiseen koskevat valtioneuvoston suuntaviivat sisältävät yksityiskohtaisempia ohjeita lainsäädännön laatimisprosessin kaikissa vaiheissa.¹²² Sidosryhmät panevat kuitenkin edelleen merkille käytännön täytäntöönpanoon liittyviä haasteita¹²³, kuten lyhyemmät kuulemisajat, vaikeudet arvioida esitysten kumulatiivisia vaikutuksia, sidosryhmien palautteen puutteellinen raportointi ja esitysten tiivistelmät, jotka eivät kata kaikkia lakiesitykseen sisältyviä muutoksia.¹²⁴ Oikeuskansleri korosti tarvetta noudattaa kuulemisaikoja koskevia sääntöjä.¹²⁵ Samaan aikaan liike-elämän edustajat katsovat edelleen, että lainsäädäntöprosessi on suurelta osin avoin ja osallistava¹²⁶, ja jotkin

¹¹⁴ Laki julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden suojelemisesta rajat ylittäviltä häirintäkanteilta ja sakkotäytäntöönpanolain muuttaminen; se ei kata kotimaisia tapauksia.

¹¹⁵ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 19.

¹¹⁶ Suomen Journalistiliitto (2026), kirjallinen lausunto, s. 17. Amnesty International (2026), kirjallinen lausunto, s. 23.

¹¹⁷ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 20. Verohallinto (2025).

¹¹⁸ Maavierailu Suomeen, Julkisen sanan neuvosto.

¹¹⁹ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 19. Suomen Journalistiliitto (2026), kirjallinen lausunto, s. 17.

¹²⁰ Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 20.

¹²¹ Suomen Journalistiliitto (2026), s. 16. Kansainvälinen lehdistöinstituutti (2026), kirjallinen lausunto, s. 20, ja Amnesty International (2026), s. 17.

¹²² Valtioneuvosto (2026a), kirjallinen lausunto, s. 20.

¹²³ Maavierailu Suomeen, Ihmisoikeuskeskus, oikeuskansleri, eduskunnan oikeusasiamies, Amnesty International Suomi ja Demla.

¹²⁴ Maavierailu Suomeen, Ihmisoikeuskeskus, Amnesty International Suomi, oikeuskansleri ja Demla. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalainen verkosto (2026).

¹²⁵ Oikeuskansleri (2026).

¹²⁶ Maavierailu Suomeen, Elinkeinoelämän keskusliitto ja Suomen Yrittäjät. OECD:n paremman sääntelyn käytäntöjä Euroopan unionissa koskevassa raportissa (2025) asetetaan Suomi EU:n keskiarvon yläpuolelle sidosryhmien osallistamisessa.

sidosryhmät panevat merkille myönteiset käytännöt, kuten Suomen lainsäädännön arviointineuvoston, jonka katsotaan tuovan analyyttistä lisäarvoa lainsäädäntöprosessiin.¹²⁷

Yli kaksi kolmasosaa kyselytutkimukseen vastanneista suomalaisista yrityksistä luottaa sijoitussuojan tehokkuuteen. Yrityksistä 81 prosenttia on melko tai erittäin luottavaisia sen suhteen, että jäsenvaltion lainsäädäntö ja tuomioistuimet suojaavat niiden sijoituksia. Osuus on kasvanut hieman vuoteen 2025 verrattuna (79 %).¹²⁸ Talouden toimijoiden kannalta merkityksellisten viranomaisten osalta 83 prosenttia yrityksistä pitää kansallisen kilpailuviranomaisen (Kilpailu- ja kuluttajavirasto) riippumattomuutta erittäin tai melko hyvänä. Osuus on hieman kasvanut vuoteen 2025 verrattuna (82 %).¹²⁹ Korkein hallinto-oikeus on toimivaltainen useissa yrityksiin liittyvissä asioissa, kuten julkisia hankintoja, julkisia käyttöoikeussopimuksia, julkisia sopimuksia ja taloudellista sääntelyä koskeissa asioissa. Näissä asioissa on käytettävissä useita oikeudellisia mekanismeja tehokkuuden parantamiseksi, mukaan lukien mahdollisuus soveltaa väliaikaisia toimenpiteitä, samankaltaisten asioiden yhteinen tarkastelu ja useiden valitusten yhdistäminen.¹³⁰

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen Suomea koskevien tuomioiden täytäntöönpano oli 1. tammikuuta 2026 kesken yhdessä periaatteellisesti merkittävässä tapauksessa, mikä on saman verran kuin edellisvuonna.¹³¹ Suomella ei ole kymmenen viime vuoden aikana ollut yhtään periaatteellisesti merkittävässä tapauksessa annettua täytäntöönpanoa odottavaa tuomiota.¹³² Ainoa periaatteellisesti merkittävä tuomio, jonka täytäntöönpano on ollut kesken yli 11 vuotta, koskee oikeutta olla joutumatta rangaistuksi kahdesti samasta teosta.¹³³ Maksumääräaikojen noudattamisen osalta voidaan todeta, että 31. joulukuuta 2025 ei ollut yhtään tapausta, joka odottaisi maksujen vahvistamista (sama tilanne kuin vuonna 2024).¹³⁴ Täytäntöönpanoa odottavien periaatteellisesti merkittävässä tapauksissa annettujen tuomioiden määrä oli 17. kesäkuuta 2026 mennessä noussut kahteen.¹³⁵

Kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia pidetään edelleen laajoina, mutta jotkin sidosryhmät korostavat yhä rahoitukseen liittyviä haasteita. Civicus pitää kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia Suomessa edelleen ”avoimina”.¹³⁶ Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma (2024–2027) hyväksyttiin marraskuussa 2025¹³⁷, ja sidosryhmät suhtautuivat siihen yleisesti ottaen myönteisesti, vaikka

¹²⁷ Maavierailu Suomeen, Elinkeinoelämän keskusliitto, Keskuskauppakamari ja Ihmisoikeuskeskus.

¹²⁸ EU:n oikeusalan tulostaulu 2026, kaaviot 52 ja 53. Kyselyyn vastanneista sijoittajista 9 prosenttia katsoo, että huoli oikeudenkäytön laadusta, tehokkuudesta ja riippumattomuudesta on syynä luottamuksen puutteeseen sijoitussuojaa kohtaan, kun taas 7 prosenttia katsoo, että toistuvat lainsäädännön muutokset tai huoli lainsäädäntöprosessin laadusta johtavat luottamuksen puutteeseen.

¹²⁹ EU:n oikeusalan tulostaulu 2026, kaavio 60.

¹³⁰ EU:n oikeusalan tulostaulu 2026, kaaviot 66 ja 67. Esitetyt tiedot koskevat yksinomaan ylimmän oikeusasteen hallintotuomioistuinten tasolla käytössä olevia mekanismeja; alempien oikeusasteiden hallintotuomioistuimissa voi olla käytössä samoja tai muita mekanismeja.

¹³¹ Valvontaprosessi selitetään Euroopan neuvoston [verkkosivuilla](#).

¹³² Luvut on saatu European Implementation Network -verkostolta (EIN), joka laskee ne niiden tapausten perusteella, joiden katsotaan olevan vireillä vuotuisena koontipäivänä eli 1. tammikuuta 2026. EIN (2026), kirjallinen lausunto, s. 3 ja 4.

¹³³ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 11828/11, Nykänen v. Finland, täytäntöönpano vireillä vuodesta 2014.

¹³⁴ Euroopan neuvosto (2026), s. 163.

¹³⁵ Tiedot saatu Euroopan neuvoston verkkotietokannasta (HUDOC).

¹³⁶ Suomi sai 89/100 pistettä. Civicus-järjestön luokitus on viisiportainen: avoin, kaventunut, estetty, tukahdutettu tai suljettu.

¹³⁷ Valtioneuvosto (2025b). Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmalla pyritään vahvistamaan oikeusvaltion perusrakenteita ja edistämään perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Tavoitteena

sen hyväksyminen viivästyi.¹³⁸ Sidosryhmät raportoivat edelleen kansalaisyhteiskuntaan vaikuttaviin hallituksen säästötoimenpiteisiin liittyvistä haasteista¹³⁹ sekä kielteisemmästä narratiivista kansalaisyhteiskunnan roolista.¹⁴⁰ Kansallinen ihmisoikeusinstituutio säilytti A-statuksen vuonna 2025¹⁴¹, mutta sen määrärahoja vähennettiin odottamattomasti ennakoidun lisäyksen sijaan¹⁴², ja vuodelle 2026 ennakoidaan lisäleikkauksia, mikä aiheuttaa suunnittelutoimiin liittyvää epävarmuutta.¹⁴³

on myös lisätä tietoa oikeusvaltioperiaatteesta sekä perus- ja ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion välisestä yhteydestä.

¹³⁸ Maavierailu Suomeen, Ihmisoikeuskeskus ja Amnesty International Suomi.

¹³⁹ Maavierailu Suomeen, Ihmisoikeuskeskus, Amnesty International Suomen osasto ja Demla. Euroopan unionin perusoikeusvirasto (2026), s. 122 ja 123. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalainen verkosto (2026).

¹⁴⁰ Maavierailu Suomeen, Amnesty International Suomi ja Demla. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalainen verkosto (2026). Euroopan kansalaisfoorumi (European Civic Forum) (2026).

¹⁴¹ Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden maailmanlaajuinen yhteenliittymä (2025). Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution muodostavat Ihmisoikeuskeskus, sen ihmisoikeusvaltuuskunta ja eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia.

¹⁴² Vuoden 2025 oikeusvaltiokertomus, Suomi, s. 16. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalainen verkosto (2026).

¹⁴³ Maavierailu Suomeen, Ihmisoikeuskeskus. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalainen verkosto (2026).

Liite I: Lähteet aakkosjärjestyksessä*

* Luettelo oikeusvaltiota koskevaan vuoden 2026 vuosikertomukseen liittyvän kuulemisen yhteydessä saaduista vastauksista on saatavilla osoitteessa https://commission.europa.eu/publications/2026-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation_en.

Amnesty International (2026), kirjallinen lausunto.

CEPEJ (2026), *Study on the judicial systems in EU Member States*.

Civicus, Kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien seuranta – Suomi, <https://monitor.civicus.org/country/finland/>.

Eduskunta (2026), Eduskunnan vastaus EV 99/2026 vp – HE 90/2024 vp, <https://www.eduskunta.fi/asiat-ja-aanestykset/valtiopaivaasiat/asiakirjat/edktunnus/EDK-2026-AK-33973>.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio, 20. toukokuuta 2014, *Nykänen vastaan Suomi*, ECLI:CE:ECHR:2014:0520JUD001182811.

European Implementation Network (EIN) (2026), panos vuoden 2026 oikeusvaltiokertomukseen.

Euroopan kansalaisfoorumi (European Civic Forum) (2026), *SUOMI: Hallitus sopii terveys- ja sosiaalialan kansalaisjärjestöjen lisäleikkauksista ja kritisoi niiden edunvalvontatyötä*, <https://civicspacewatch.eu/alert/finland-government-agrees-further-cuts-to-health-and-social-csos-criticising-their-advocacy-work/>.

Euroopan komissio (2025), *Flash-eurobarometri 557 – Yritysten suhtautuminen korruptioon EU:ssa ja tietyissä laajentumismaissa*.

Euroopan komissio (2025), *Flash-eurobarometri 561 – Kansalaisten suhtautuminen korruptioon EU:ssa vuonna 2025*.

Euroopan komissio (2026), *EU:n oikeusalan tulostaulu 2026*.

Euroopan komissio (2024), *EU:n oikeusalan tulostaulu 2024*.

Euroopan komissio (2025), *Oikeusvaltiota koskeva vuosikertomus 2025, Luku: Oikeusvaltiotilanne Suomessa*.

Euroopan neuvosto (2026), *Supervision of the execution of judgments decisions of the European Court of Human Rights*, <https://rm.coe.int/2025-annual-report/48802b1633>.

Euroopan tuomariliitto (2026), vastaus Euroopan komission kyselyyn vuoden 2026 oikeusvaltiokertomuksen valmistelussa.

Euroopan unionin perusoikeusvirasto (2026), kirjallinen lausunto.

GRECO (2026), *Viides arviointikierros – Korruption ehkäiseminen ja integriteetin edistäminen valtionhallinnossa (ylimmissä johtotehtävissä) ja lainvalvonnasta vastaavissa viranomaisissa, Toinen lisäys toiseen vaatimustenmukaisuusraporttiin – Suomi*.

GRECO (2024), *Viides arviointikierros – Korruption ehkäiseminen ja integriteetin edistäminen valtionhallinnossa (ylimmissä johtotehtävissä) ja lainvalvonnasta vastaavissa viranomaisissa, Lisäys toiseen vaatimustenmukaisuusraporttiin – Suomi*.

GRECO (2023), *Viides arviointikierros – Korruption ehkäiseminen ja integriteetin edistäminen valtionhallinnossa (ylimmissä johtotehtävissä) ja lainvalvonnasta vastaavissa viranomaisissa, Toinen vaatimustenmukaisuusraportti – Suomi*.

GRECO (2020), *Viides arviointikierros – Korruption ehkäiseminen ja integriteetin edistäminen valtionhallinnossa (ylimmissä johtotehtävissä) ja lainvalvonnasta vastaavissa viranomaisissa, Vaatimustenmukaisuusraportti – Suomi*.

GRECO (2018), *Viides arviointikierros – Korruption ehkäiseminen ja integriteetin edistäminen valtionhallinnossa (ylimmissä johtotehtävissä) ja lainvalvonnasta vastaavissa viranomaisissa – Arviointiraportti – Suomi*.

Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden eurooppalainen verkosto (2026), *State of the Rule of Law in Europe – 2026 Finland country report*, <https://rule-of-law.ennhri.org/node/326>.

Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden maailmanlaajuinen yhteenliittymä (2025), *Accreditation status as of 24 December 2025*. <https://ganhri.org/wp-content/uploads/2026/01/sca-46th-session-accreditation-chart-24122025.pdf>.

Kansainvälinen lehdistöinstituutti (2026), *kirjallinen lausunto*.

OECD (2025), *Better Regulation Practices across the European Union 2025*, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/09/better-regulation-practices-across-the-european-union-2025_a3dfd5e6/6f007516-en.pdf.

OECD (2024), *Phase 4 evaluation of Finland: Additional written follow-up report*, [https://one.oecd.org/document/DAF/WGB\(2024\)23/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/WGB(2024)23/FINAL/en/pdf).

Oikeuskansleri (2026), *Lausuntoajan pituus muuttoliike- ja turvapaikkasopimusta ja ulkomaalaislakia koskevissa esitysluonnoksissa*, <https://oikeuskansleri.fi/-/lausuntoajan-pituus-muuttoliike-ja-turvapaikkasopimusta-ja-ulkomaalaislakia-koskevissa-esitysluonnoksissa>.

Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailliset takeet -työryhmä (2025), *muistioluonnos*. <https://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/cdl-ref-2026-005-e>.

Oikeusministeriö (2023), *Työryhmä ehdottaa julkisuuslakia uudistettavaksi*, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/2746a899-f943-4979-bece-f3e0bc9cefed/content>.

Oikeusministeriö (2025a), *Lautamiesten korvaamisesta – arviomuistio*, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/98f7d405-b44a-48e0-914d-4eeee5e1d063/content>.

Oikeusministeriö (2025b), *Arviomuistio lautamiesten korvaamisesta – Lausuntotiivistelmä*, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/c20028b0-b44a-440c-914d-7741a36bbc6a/content>.

Oikeusministeriö (2025c), *Julkisuuslain ajantasaistaminen: Lausuntotiivistelmä*, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/9d999f33-fa88-4be3-b5c3-d936af176c72>

Oikeuspalveluvirasto (2026), *Oikeuspalveluviraston toimistorakenteen ja toimipaikkaverkoston uudistamista koskeva esitys*, https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/a89431a2-4a9b-4f51-8f9e-7984ad5d9e1b/1ee053bb-bff6-4db6-b9ce-3a2dc015d4d0/KIRJE_20260505061430.PDF.

Suomen Asianajajat (2026), *kirjallinen lausunto*.

Suomen Journalistiliitto (2026), *kirjallinen lausunto*.

Suomen tuomariliitto (2026), *Oikeuslaitoksen riippumattomuuden perustuslailliset takeet -työryhmälle*, <https://www.tuomariliitto.fi/wp-content/uploads/2025/05/Tuomariliiton-lausunto-oikeuslaitostyoryhman-alatyoryhman-ehdotuksista-12.5.2025.pdf>.

Transparency International (2026), *Korruptioindeksi 2025*.

Tuomioistuinvirasto (2026), *Ehdotetut määrärahaileikkaukset vaarantavat oikeusvaltion ydintoiminnon*, <https://tuomioistuinvirasto.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/tiedotteet-ja-uutiset-2026/ehdotetutmaararahaleikkauksetvaarantavatoikeusvaltionydintoiminnon160160.html>.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2026), *Hallitus esittää: lisää kilpailua julkisiin hankintoihin*, <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/hallitus-esittaa-lisaa-kilpailua-julkisiin-hankintoihin>.

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2026), *Puoluerahoituksen valvonta 2025 – Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus*, <https://vtv.fi/wp-content/uploads/2026/03/VTV-k6-2026-puoluerahoituksen-valvonta-2025.pdf>.

Valtiovarainministeriö (2023), *Arviomuistio hyvinvointialueen toimielinten kokoonpanoa koskevan sääntelyn muutostarpeista*, https://www.edilex.fi/ministerioiden_julkaisut/33277.pdf.

Valtioneuvosto (2026a), *kirjallinen lausunto vuoden 2026 oikeusvaltiokertomukseen*.

Valtioneuvosto (2026b), *kirjallinen lisälausunto vuoden 2026 oikeusvaltiokertomukseen*.

Valtioneuvosto (2025), *Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi korruptionvastaiseksi strategiaksi ja toimenpideohjelmaksi 2025–2027*, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166359>.

Valtioneuvosto (2025), *Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma 2024–2027: Fundamental and Human Rights as Part of the Rule of Law*, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/79fe0902-58f6-46f7-86a6-b5515f21b973>.

Valtioneuvosto (2025c), *Raportti vuosien 2021–2023 kansallisesta korruptionvastaisesta strategiasta ja toimenpideohjelmasta*, <https://korruptiontorjunta.fi/korruptionvastainen-strategia-2021-2023>.

Venetsian komissio (2026), *lausunto ehdotetuista muutoksista Suomen perustuslakiin oikeuslaitoksen riippumattomuuden osalta*, <https://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/opinion-1268>.

Verohallinto (2025), *Työnantajan työntekijän puolesta maksamien oikeudenkäyntikulujen, sakkojen ja vastaavien kulujen verotus*, <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/98317/tyonantajan-tyontekijan-puolesta-maksamien-oikeudenkayntikulujen-sakkojen-ja-vastaavien-kulujen-verotus>.

Yle (2026), *Muutos- ja säästöohjelma vaikutti laajasti Ylen toimintaan vuonna 2025*, <https://yle.fi/a/20-10009337>.

Liite II: Maavierailu Suomeen

Komission yksiköt järjestivät helmi- ja maaliskuussa 2026 virtuaalikokouksia seuraavien tahojen kanssa:

- Amnesty International Suomi
- Korruptionvastainen yhteistyöverkosto
- Oikeuskansleri
- Elinkeinoelämän keskusliitto
- Julkisen sanan neuvosto
- Demla
- Suomen Yrittäjät
- Rahanpesun selvittelykeskus
- Keskuskauppakamari
- Suomen tuomariliitto
- Suomen Asianajajat
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Suomen Medialiitto
- Ihmisoikeuskeskus
- Valtiovarainministeriö
- Sisäministeriö
- Oikeusministeriö
- Liikenne- ja viestintäministeriö
- Kansallinen audiovisuaalinen instituutti
- Keskusrikospoliisi
- Tuomioistuinvirasto
- Poliisihallitus
- Syyttäjälaitos
- Eduskunnan perustuslakivaliokunta
- Eduskunnan oikeusasiamies
- Valtioneuvoston kanslia
- Korkein hallinto-oikeus
- Korkein oikeus
- Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
- Transparency International Suomi
- Suomen journalistiliitto
- Yleisradio Oy

* Lisäksi komissio tapasi seuraavien organisaatioiden edustajia useissa horisontaalisissa tapaamisissa:

- Civil Liberties Union for Europe (Euroopan kansalaisvapauksien liitto)
- Culture Action Europe
- End FGM EU
- Euroopan kansalaisfoorumi (European Civic Forum)
- European Partnership for Democracy

- Human Rights Watch
- ILGA-Europe
- Kansainvälinen ihmisoikeusliitto (FIDH)
- Philanthropy Europe Association (Philea)
- Transparency International EU